

Елизабета Георгиев

Народна библиотека „Детко Петров“ Димитровград

betageorgiev@yahoo.com

УДК: 027.625:028

DOI: 10.7251/BSCSR1807197G

КУЦ, КУЦ – БИБЛИОТЕКАР! ЈЕ Л' ТО (У)ЛИЦА КЊИГА?

Једна лична библиотечка прича

Сажетак: У раду ће бити представљено искуство аутора у раду, како са децом и младима у Библиотеци „Детко Петров“ у Димитровграду, тако и у раду са децом и младима у креативним радионицама организованим у другим библиотекама у другим срединама, а које имају за циљ подстицај читања и стваралаштва код ових група корисника. Акцент је стављен на размени знања и вештина између полазника радионица и библиотекарa, стваралачкој атмосфери која резултира различитим облицима рада и резултатима као што су збирке литерарних радова, представе, перформанси, изложбе и друго.

Кључне речи: рад са децом, креативне радионице, библиотекар, читање, књига, стваралаштво

Један од најкреативнијих дечјих библиотекарa у Србији, Милоје Радовић има обичај да каже: “Људско лице је најстарија библиотека на свету, а осмех је најлепша књига у њој.” Када радите са децом, са циљем да им покажете неке праве вредности, као што је снага читања или стваралаштво, у тој најлепшој књизи, осмеху, можете да откријете да ли то радите на прави начин и да ли сте успели у том подухвату онако како сте желели. Деца и млади по правилу осмех зачине тајном, тако да се трагање стално наставља, па креативни библиотекар мора неуморно да тражи нове облике рада који ће бити пријемчивији, приступачнији све захтевнијим малим корисницима.

У временима кризе у свему, па и у култури, креацијом различитих програма, библиотекарa се труде да деци на што оригиналнији начин приближе књигу, стваралаштво, културу. Трудимо се, и врло често то радимо усиљено, јер неоспорна је чињеница да се све мање чита, да деца све

ређе своје слободно време проводе у друштву књиге, да се криза у друштву преноси и на најмлађе, те њихов однос према култури није на заслуженом нивоу. Библиотекари који у данашње време раде са децом и младима, имају велику дозу одговорности и задатак прилагодљивости, јер за озбиљног противника имају савремене технологије које су много привлачније овој циљној групи корисника библиотечких услуга. На библиотекарима је да иновативним приступом у раду, спретношћу, креативношћу, па чак и довитљивошћу, приволе децу савременог доба да што више свог слободног времена проводе у библиотеци.

Креативне радионице за децу у библиотеци, као популаран облик рада са најмлађима, су неисцрпан и снажан извор енергије који библиотекара, заљубљеног у свој посао, чине упорнијим, борбенијим, креативнијим, снажнијим да опстане у борби да тој групи корисника приближи библиотеку, књигу, читање и стваралаштво на онај начин на који сами полазници радионица очекују од њега. То уопште није лако и захтева пуно рада, знања, истраживања и одрицања, али када се успе у томе, награда је вишеструка. Дечја машта и креативност, поткрепљени чистом енергијом, понекад у библиотекару који ради с њима, роде вештине, знање и таленте, које сам рад чине другачијим. Ако у том раду успоставите такав однос да као библиотекар нисте само едукатор и не преносите само информације и знање, већ слушате, поштујете, посматрате и учите од својих малих другара, временом ћете доћи у ситуацију да схватите да развијате неке вештине за које нисте ни сањали да их поседујете.

Моје вишегодишње искуство у раду са децом даје ми за право да констатујем да деца као радионичари у библиотеци нису само полазници који су дошли нешто да науче, већ и својеврсни едукатори, од којих и библиотекар може да научи. Ја сам научила и, захваљујући својим другарима,

открила неке своје таленте за које нисам ни знала да их поседујем. Ово је прича о томе.

Петнаест корака – од идеје до Песничке радионице Народне библиотеке „Детко Петров“ у Димитровграду

Велики италијански песник Ђакомо Леопарди још почетком 19. века, учивши духовну снагу детета, говорио је да деца налазе све у ничему, а људи ништа у свачему. Управо ту магију радозналости детета одасли треба да искористе и у данашње време доминантних савремених технологија, покажу детету да постоје и друге интересантне ствари које ваља открити и стално их откривати, јер су увек другачије, као што је рецимо књига.

Вођени том идејом да треба слушати децу и омогућити им да у скромној библиотеци пронађу оно што желе, по први пут у малом мултикултуралном Димитровграду, на једном месту, Библиотека је 2000. године окупила талентовану децу која воле књигу и стваралаштво. Основана је Песничка радионица, а моја маленкост као идејни творац и руководилац, нашла се пред много недоумица и раскршћа која су се сводила на основно питање - како ће све то изгледати у захтевној средини као што је Димитровград? Кренуло се у скромним условима, не превише амбициозно, али велико интересовање и велики број деце, и основаца и средњошколаца, подстакао ме је да се озбиљније прихватим посла и да се посветим програмима популаризације књиге и читања, као и креативном осмишљавању слободног времена малих корисника библиотеке, којима се радионичарски начин рада изузетно допао. Изазов је била сама средина и својеврсна триглосија која је карактеристична за њу – образовање деце и младих је на српском језику, бугарски се учи у школама као језик мањине, а у свакодневној комуникацији најмлађи

Димитровграђани причају на «шопском», говором који је део призренско-тимочког дијалекта.

Посебан професионални приступ у раду са младим корисницима, стварање једне креативне и инспиративне атмосфере, пружање могућности презентације стваралаштва и подстицај читања и правог односа према књизи, разлози су популарности Радионице која је прерасла у омиљено место где су деца проводила своје слободно време. Из године у годину број полазника радионице је растао, а растао је и број активности. Поред литерарне радионице временом су организоване и ликовне, драмске, радионице рецитовања, радионице стрипа и цртаног филма. Оно што су деца и млади радили на радионицама, Библиотека је презентовала на најбољи начин, припремајући и штампајући зборнике са њиховим радовима.

Као ментору деце – малих писаца и илустратора, није ми било тешко да прекуцавам њихове радове, да завршавам и скенирам цртеже, да сређујем текстове... Научила сам да радим и прелом књига које су се рађале. За 15 година постојања Радионице издато је 17 књига са радовима полазника, писаним и на српском и на бугарском језику, организовано је на десетине изложби, књижевних матинеа, припремљено је на десетине представа и перформанса. Промоције издања радионичара најчешће су рађене у облику малих позоришних представа, које су настајале на радионицама, а у реализацију којих се укључивао велики број деце и младих, родитеља, сарадника. Не постоји конкурс дечјег стваралаштва у земљи и у земљама региона на коме чланови Радионице нису учествовали, па је тако за 15 година стигло на стотине награда са фестивала дечјег стваралаштва у Србији, Црној Гори, Бугарској, Републици Српској и др. Заједно са локалном ТВ Цариброд чланови Песничке радионице и моја маленкост као аутор, припремали су и реализовали две дечје библиотечко-забавне емисије на српском и бугарском језику „Клинци и

хлапета“ (2009–2012) и „Попонајци“ (2013–2014). У 32 полчасовне телевизијске епизоде откривали смо тајну књига, стварања, трагања за знањем, показивали смо своје таленте и моћ да на два језика, српском и бугарском, презентујемо своје вештине приповедања, глуме, рецитовања. Од великог значаја за рад, како саме Библиотеке, тако и Радионице је издвајање посебног кутка за децу и младе у оквиру Библиотеке, односно стварање Дечјег одељења 2008. године. Добијањем овог простора, рад Радионице је побољшан, резултати су из године у годину били све бољи, број група заинтересоване деце је растао, а награде за рад малих радионичара су стизале са свих страна...

И онда, како то обично бива у данашње време, где на површину врло лако испливавају ствари које немају везе са културом, ентузијазмом, борбом за праве вредности, одрасли се и сувише заиграју тим не баш лепим стварима и врло лако униште нешто што је неко градио годинама, а што се потврдило као квалитетно и добро за средину. То се десило и са Песничком радионицом и са мнош...

Причу о Песничкој радионици при Народној библиотеци „Детко Петров“ завршила сам 2015. године објављивањем књиге *Радионица осмеха*. Циљ рада на овом рукопису био ми је да на једном месту осликам активности и рад Песничке радионице, од почетне идеје, развоја, интересовања средине, реализованих програма и пројеката, методологије организације посебних радионица, преко сарадње са библиотекама у земљи и региону, пре свега у Бугарској, сарадње са невладиним сектором, образовним и културним установама, до резултата на конкурсима дечјег стваралаштва. Публикација је конципирана, првенствено, као летопис Радионице, али њен други циљ је, на основу чињеница, активности, услуга и резултата, да буде и приручник за организацију сличних радионица у библиотекама. Писан искреним тоном, и не баш академским

стилом, садржај ове публикације акценат ставља управо на искреност, ентузијазам, креативност, тимски рад, позитивну стваралачку атмосферу, на везу детета и тинејџера корисника библиотеке и библиотекара. Водећи се идејом да добру праксу треба делити, а подстакнута интересовањем дечјих библиотекара за начином организације радионица, потрудила сам се да на најбољи начин дочарам рад са децом и младима у једној малој, мултикултуралној библиотеци као што је димитровградска.

Рад са децом из личног угла – када библиотекар закуца на друга врата

Оно што сам дала за петнаест генерација деце и што сам успела од њих да добијем, не баш лепе ствари које су ми се десиле нису успеле да ми узму. Снага и енергија је наставила да живи и живи и данас у мало другачијем облику. Рецепт за рад са децом и младима од првог дана рада у библиотеци, скривао се у њој. Полазећи од тога да се управо у библиотеци, међу страницама књига крију све уметности и откривајући те уметности – и књижевност, и ликовну уметност, и позориште, и рецитовање, и анимацију, и фотографију, па чак и певање, заједничким радом деце и моје маленкости библиотекара, надграђивали смо те своје вештине. Мој задатак као «харамбаше» песничке дружине од првог дана је био да се постављам да сам део њих, а не неко коме прилазе са задршком или страхопоштовањем. Зато нам је и библиотека постала срећотека – право место за малог човека, и зато је библиотекар, моја маленкост, поново одрастала уз дељење себе на све девојчице и дечаке који су пролазили кроз радионицу. Као руководилац радионице новим обавезама у раду са децом пришла сам онако како ми се чинило да су они очекивали од мене – детиње радознало. Брзо сам схватила да је основно правило рада врло једноставно – кад радиш са предшколцима, онда си предшколац, ако радиш са петацима – онда си и сам ученик

петог разреда, можда мало зрелији, а ако су преко пута тебе увек тајанствени средњошколци, онда мудрујеш на њихов начин. Решење је једноставно – енергија и креативност се размењују и резултата увек има.

Радећи са децом открила сам другу себе – сазнала сам да могу да пишем за децу, открила сам у себи скривену глумицу која тотално заборавља на трему када треба нешто да покаже другарима и да одглуми, открила сам лутке као изузетно захвалне партнере за подстицај креативног размишљања код деце, иза којих се кријем и дозвољавам машти да се отвори у потпуности малим и мало већим радионичарима. Свакога дана сам све више учила од деце. И када је дошао дан да са својом децом, децом из мог града, не могу да радим онако како сам радила годинама, знала сам да су ми све те девојчице и дечаци са којима сам се дружила 15 година дали снагу и моћ, сигурност и способност да могу да радим са било којом децом било где што се временом показало као истина.

Трему на неком другом терену, у другој библиотеци рушили су дечји осмеси и погледи који су ми потврђивали да начин на који им представљам тајну читања и стварања одговара и да им је занимљив. Тако је било у Пироту, Нишу, Рековцу, Лазаревцу, Краљеви, Чачку, Прокупљу, Мерошини, Власотинцу, Сурдулици, али и у градовима у Бугарској, Шумену и Софији. Као библиотекар који је од својих малих радионичара научила да је читање и љубав према читању својеврсна распродаја снова, коју смо 2011. године претворили у драмски текст, а касније и у представу, постала сам путујући библиотекар који све оно што је научио од својих другара из Песничке радионице у Димитровграду, делио са децом у другим срединама. Сусрети са предшколцима, основцима, средњошколцима, са луткама или без њих, сводили су се и своде се на приче у којима рушимо генерацијске баријере, а које имају за циљ да подстакну машту, испровоцирају стваралаштво, приволе

децу да књигу доживе и прихвате не на наметљив школски начин, већ ненаметљиво и искрено.

Радећи са децом у својој библиотеци инсистирала сам на томе да ако од читања пишу, оно што напишу мора да буде упаковано у књигу. Тако је и настало првих 17 књига дечјих радова. Средином 2016. године библиотека у Сурдулици успела је да добије пројекат код Министарства културе под називом «Ми читамо ми смо ин», коју смо заједничким снагама осмислиле директорка Библиотеке у Сурдулици Весна Георгиев и моја маленкост. Један део овог пројекта биле су креативне радионице за децу из сурдуличких школа и школа у селима Божица и Клисуре, у којима живе припадници бугарске мањине. Жељна радионичарског рада, уз свесрдну помоћ талентованих сарадника Библиотеке у Сурдулици, после одржане четири радионице на терену, захваљујући повезивању са малим пискаралима путем друштвених мрежа, после два месеца рада, у атмосфери другарства, доброте, поштовања, узајамне подршке, толеранције родила се књига *Ми читамо – ми смо ин!* коју потписујем као приређивач и уредник. Не постоји награда и накнада која је вреднија од дечјих осмеха и радости када им поклоните нешто што се зове књига у којој се налазе њихови радови. Тако је било са првих 17 књига у мом граду, а иста је била реакција деце у Сурдулици.

По сличном рецепту и начину рада у лето 2017. године постала сам део пројекта „Књижевно перо Пиротског лета 2017“ који је реализован у оквиру програма Пиротског културног лета, а чији је основни циљ била подршка литерарно даровитих основаца старијих разреда увођењем у тајне креативног писања. На радионицама смо се бавили стицањем додатних знања о поезији и прози, разлици између песничког и обичног говора, као и развојем маште, такмичарског духа, вештине тумачења написаног или прочитаног. Двдесетак девојчица и дечака играли су се

стварајући песме и приче поред реке, у градском парку, у градској галерији, у центру Пирота, ван затворених простора, довољно маштовити и снажни да на основу ствари које су читали и о којима смо разговарали, могу сами да сроче своју најбољу песму или своју најбољу причу. Тако је настала збирка под називом *На игралишту маште* коју је издала Народна библиотека Пирот. И опет осмеси и опет радост...

(У)лица књига је бескрајна и један радознао библиотекар може да покуца на свака врата. Увек га сачекају осмеси. Последња књишка авантура, упакована у књигу, је мала збирка песама за рецитовање *На рингишпили имена*, коју је издала библиотека у Лазаревцу, а коју чине моје песме наменски написане за девојчице и дечаке из Лазаревца који воле да рецитују... Све је кренуло од другарства са осмогодишњом Николетом, а онда су дошле Елена, Лана, Зое и остали, па смо се сви заједно попели на рингишпил имена...

Завршићу ову своју личну библиотечку причу цитирајући исту реченицу колеге Милоја Радовића “Људско лице је најстарија библиотека на свету, а осмех је најлепша књига у њој.” Лица су различита, а иза њих се крију добри, племенити, али понекад и не баш добри људи. Треба бити довољно снажан и сигуран у себе и погледати свима у очи и рећи да свуда пролазе (у)лица књига и да библиотекар који стално учи од својих малих корисника нико не може украсти најлепшу књигу из библиотеке – осмех, јер заједно с децом заједно пишемо осмех свих осмеха.

Све ово отприлике изгледа као химна Песничке радионице коју смо испевали срцем и осмехом...

Сањај, сањај нешто лепо
нек се лепо с тобом дружи,
сањај, сањај лепе снове,
нек ти срце руку пружи.

Сањај причу, сањај песму
и у лепо их обоји,
сањај срцем, сањај маштом,
сва небеса ти освоји.

Јер уз снове знање плетеш
и за речи и за књиге,
лепи снови чуда ткају,
лепи снови лече бриге.

Уз те снове ти си песник,
а и сликар си уз снове,
сањај, маштај, срећан буди,
уз књигу се снови лове.

KNOCK, KNOCK - IS IT THE STREET BOOK?? **One personal library story**

Summary: This paper will present the author's experience in work, both with children and young people in the "Detko Petrov" library in Dimitrovgrad, as well as working with children and young people in creative workshops organized in other libraries in other areas, which aim the incitement of reading and creativity in these groups of users. The emphasis is placed on the exchange of knowledge and skills between workshop participants and librarians, a creative atmosphere that results in different forms of work and results such as collections of literary works, performances, performances, exhibitions and more.

Keywords: work with children, creative workshops, librarian, reading, books, creativity.